

Or en vertrouwenspersoon:

Kansrijke combinatie

Or, bestuurder en vertrouwenspersonen hebben elk hun eigen rol als het gaat om het verbeteren van het werkklimaat binnen een organisatie.

Medewerkers kunnen een vertrouwenspersoon om hulp vragen bij schendingen in de omgangsvormen en integriteit. Dit wordt ook wel de sociale integriteit en de zakelijke integriteit genoemd. Onder sociale integriteit wordt psychosociale arbeidsbelasting (PSA) gerekend. Drie aspecten hiervan staan hoog op de agenda van veel organisaties: werkdruk, seksuele intimidatie en agressie en geweld.

Zorgplicht

Beleid rond PSA is, voor een or, onderdeel van de behandeling van het Arbobeleid. Hier heeft de or instemmingsrecht op allerhande regelingen, net als over aanpassingen in het integriteitsbeleid van de organisatie. De vertrouwenspersoon hoort jaarlijks een geanonimiseerd rapport te maken, met daarin een overzicht van de meldingen die behandeld zijn. Meestal wordt dit rapport in een jaarlijks gesprek met de or en de bestuurder besproken. De or krijgt zo een goede indruk van hoe het staat op de gebieden van PSA en integriteit binnen de afdelingen, en kan dat als input gebruiken voor de overlegvergadering.

Volgens de Arbowet moet de bestuurder, vanuit zijn zorgplicht, preventief beleid organiseren om PSA tegen te gaan. Veel bestuurders vertalen die vereiste in het aanstellen van één of meer vertrouwenspersonen. Voor aanpassingen op het gebied van PSA- en integriteitsbeleid moet de bestuurder de or om instemming vragen. Dat geldt ook voor het aanstellen van een vertrouwenspersoon of het aanpassen van de meldcode voor integriteitsincidenten. Daarnaast zijn bestuurders van *overheidsinstellingen* verplicht om hun integriteitsbeleid schriftelijk vast te leggen en jaarlijks een integriteitsrapport te publiceren.

Versterking op het gebied van PSA

De or en de vertrouwenspersoon zijn ook op een praktische manier met elkaar verbonden. De or kan de rol van de ver-

trouwenspersoon helpen versterken. Uit de Risico-Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) blijkt periodiek, of werknemers bij grote veranderingen bedrijfsmatig aan risico's onderhevig zijn. Dit om vervolgens de risico's weg te nemen via een plan van aanpak. PSA is één van die risico's. De uitkomst van de RI&E en het plan van aanpak moeten duidelijk maken, hoeveel uren een of meer vertrouwenspersonen nodig hebben voor de omgangsvormen. Als bijvoorbeeld gemeten is hoeveel klachten er zijn over werkdruk of onveiligheid, dan is die inschatting goed te maken. Aangezien de RI&E instemmingsplichtig is, kan de or de RI&E afkeuren wanneer de organisatie er onvoldoende uren voor inruimt. Daarnaast is er instemmingsrecht als er een Regeling Vertrouwenspersonen komt. Behalve over de tijdsinvestering, kan de or ook meedenken over hoeveel vertrouwenspersonen er nodig zijn en of daar externen bij nodig zijn. Er liggen dus veel kansen voor een goede samenwerking. Door kennis te delen over (geanonimiseerde) ervaringen op de werkvloer van de vertrouwenspersoon, en door het bespreken van belangrijke beleidsontwikkelingen van bestuurder met de or. Ook helpt samenwerking om te zorgen voor een goede infrastructuur voor vertrouwenspersonen. Op het gebied van integriteit kunnen zij met elkaar overleggen of bijvoorbeeld de meldregeling voldoende veilig, werkzaam en bekend is. Zo vullen de twee partijen elkaar goed aan.

Onderzoek

In opdracht van de Tweede Kamer heeft het ministerie van SZW in 2018 onderzocht wat de rol en positie is van Vertrouwenspersonen met de focus op ongewenste omgangsvormen. 51 procent van de arbeidsorganisaties kent een vertrouwenspersoon, die overigens niet verplicht is gesteld.

De vraag die dit alles oproept is: voldoet één jaargespreek voor or en vertrouwenspersoon om elkaar goed te informeren en elkaar goed in te zetten?

Ervaringen van een vertrouwenspersoon

Henk van den Boogaard is al tientallen jaren vanuit zijn eigen bedrijf extern vertrouwenspersoon bij meerdere organisaties. Hij is ook één van de opleiders van de Leergang vertrouwenspersonen van het CAOP. In opleidingen en advisering maakt hij zich sterk voor de kwaliteit van het vertrouwenswerk in bedrijven en organisaties. Welke ervaringen heeft hij als vertrouwenspersoon met ondernemingsraden op het gebied van samenwerking?

'Allereerst is het goed te weten dat vertrouwenspersonen er zowel zijn voor de omgangsvormen (O) als voor de integriteit (I). Beide gebieden overlappen elkaar sterk. Waar een vermoedde integriteitsschending plaats vindt, is vaak ook sprake van intimidatie, bijvoorbeeld om iets stil te houden. De meeste vertrouwenspersonen zijn tegenwoordig dan ook 'vertrouwenspersoon O en I. Het O-deel is gekoppeld aan Arbo- en Klachtenregeling, en het I-deel aan de Wet Huis voor klokkenluiders en Meldregeling. Het deel I is wettelijk verplicht. Het O-deel is ondertussen een vanzelfsprekendheid, en getoetst door de Inspectie SZW.'

Wachtstand

Over de samenwerking met or's zegt Van den Boogaard: 'Mijn ervaring is dat de vertrouwenspersoon in de praktijk geen vanzelfsprekende gesprekspartner voor de or is, waardoor er geen samenwerking ontstaat. Ondernemingsraden denken misschien dat alles rond de vertrouwenspersoon betrouwbaar is, en houden dus afstand. Tegelijkertijd willen vertrouwenspersonen meestal wel dat de or ze uitnodigt, en verwachten dat die de eerste stap zet. Ze staan daarmee teveel in wachtstand.'

Hij vervolgt: 'Vertrouwenspersonen focussen eerder op een actieve rol bij het begeleiden van individuele medewerkers, dan op een beleidsmatig actieve rol richting directeur of ondernemingsraad. Maar naast het opvangen van personeelsleden, heeft de vertrouwenspersoon ook als formele taken in een organisatie: het signaleren van zaken over omgangsvormen en integriteit, en het adviseren voor verbeteringen. Dit doet een vertrouwenspersoon onder meer in het jaarverslag. Maar het kan ook in gesprekken met bestuurder en ondernemingsraad gebeuren.' Hij vindt dat er nog een wereld winnen is. 'Misschien is het voor een externe vertrouwenspersoon gemakkelijker om deze taak op te pakken dan voor een interne functionaris.'

Kennisforum en Landelijke VGWM-dag

Meer weten over samenwerking or en vertrouwenspersoon? Op 30 juni aanstaande is er een kennisforum bij het CAOP over dit thema. Meer info op: <https://www.caop.nl/expertises/integriteit>

Op 12 maart tijdens de Landelijke VGWM-dag in Nieuwegein kun je ook al aan de slag in een workshop over de vertrouwenspersoon, zie: <https://vgwm.ornet.nl/>

Elkaar spreken

Van den Boogaard benadrukt dat het belangrijk is dat vanzelfsprekender wordt om elkaar te spreken. Dat geldt voor het contact tussen vertrouwenspersoon en or, maar ook tussen vertrouwenspersoon en directeur. 'Als je elkaar niet goed betreft, heb je het gevaar van territoriumdrift: het afschermen van je acties en plannen ten opzichte van elkaar. Betrek elkaar dus meer. Je hoeft niet met de hele or regelmatig contact te hebben. Dat kan ook verlopen tussen een commissie of het Dagelijks Bestuur van de or en de vertrouwenspersoon. Voer bijvoorbeeld drie gesprekken per jaar, en meer als dat zinvol is.'

De ondernemingsraad kan de vertrouwenspersoon vertellen welke beleidsmatige ontwikkelingen hij binnen de organisatie ziet. De vertrouwenspersoon kan de or op haar beurt wijzen op situaties die voorkomen op de werkvloer. Van den Boogaard: 'Let op dat de or niet ingaat op individuele kwesties, want dat doet de vertrouwenspersoon al. Maar de globale trends die de vertrouwenspersoon ziet, zowel in integriteit als omgangsvormen, kan de or vervolgens wel op de agenda met de bestuurder plaatsen of meenemen in de overwegingen bij adviezen.'

Steeds meer

'Het or-werk lijkt zich steeds verder uit te breiden,' zegt Van den Boogaard. 'Steeds meer taken komen op zijn bordje terecht, ook vanuit zijn stimulerende taak. Deze trend vond ook plaats bij het vertrouwenspersonenwerk. De combinatie integriteit en omgangsvormen, vormt meer en meer de agenda van de vertrouwenspersoon. Zoek elkaar dus vaker op. Waarom niet de vertrouwenspersoon een sessie deskundigheidsbevordering laten organiseren voor de or, of omgedraaid? Je kunt elkaar perfect versterken.'

HARRY HARTMANN

OR-TRAINER EN EXTERN VERTROUWENSPERSOON NAMENS HET CAOP
H.HARTMANN@CAOP.NL